

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра державно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

 Віталій СЕРЬОГІН

« 31 » 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ

рівень вищої освіти	третій (PhD)
галузь знань	08 Право
спеціальність	081 Право
освітньо-професійна програма	Право
вид дисципліни	вибіркова
факультет	юридичний

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

« 31 » серпня 2023 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Кагановська Тетяна Євгенівна – доктор юридичних наук,
професор

Програму схвалено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 року № 10

Завідувач кафедри
державно-правових дисциплін

Наталія ГРИШИНА

Програму погоджено гарантом освітньо-професійної програми третього (PhD) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право

Гарант освітньо-професійної програми третього (PhD) рівня вищої освіти «Право», доктор юридичних наук, професор

Тетяна КАГАНОВСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2023 № 1

Голова науково-методичної комісії

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Адміністративна юстиція» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки за науково-освітнім рівнем «доктор філософії» спеціальності 081 Право

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у аспірантів цілісного уявлення про стан сучасної адміністративно-правової науки, існуючі напрямки наукових досліджень в галузі адміністративного права, сучасні тенденції розвитку адміністративно-правової доктрини.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування у аспірантів знань (ЗК-1) про:

- основні положення дореволюційних доктрин поліцейського та державного права, а також радянського адміністративного права як предтечі сучасної адміністративної юстиції;
- генезис сучасної адміністративної юстиції; базові категорії сучасної адміністративно-правової доктрини; систему цінностей в адміністративному праві;
- сучасні підходи до визначення сутності адміністративної юстиції.

Крім того завданнями вивчення дисципліни є формування у аспірантів умінь:

- вдосконалювати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень шляхом систематизації інформації про сучасний стан, соціальне призначення й генезу адміністративного права (ЗК-2);
- відстежувати тенденції розвитку адміністративно-правової доктрини (ЗК-3);
- оцінювати відповідність стану адміністративного законодавства положенням сучасної адміністративно-правової доктрини (ЗК-4);
- виявляти и формулювати проблеми адміністративного права на доктринальному рівні (ЗК-3);
- кваліфіковано вести наукову дискусію з приводу положень адміністративно-правової доктрини; формулювати та відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, працювати з критикою; роз'яснити положення адміністративно-правової доктрини (ЗК-9).

1.3. Кількість кредитів

Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	

2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	
10 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
8 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	84 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, аспіранти в результаті навчання мають здобути навички:

- використання положень сучасної адміністративно-правової доктрини в науковій та науково-педагогічній діяльності (ПК-1);
- роботи з монографічними джерелами сучасної адміністративно-правової доктрини (ПК-1);
- формулювання наукових висновків на доктринальному рівні (ПК-7);
- проведення самостійних, організації індивідуальних і колективних наукових досліджень з актуальних проблем адміністративного права (ПК-4);
- використання положень сучасної адміністративно-правової доктрини при розробці проектів нормативно-правових актів та аналізі судової практики (ПК-2).

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття та генеза адміністративної юстиції

Поняття та ознаки адміністративної юстиції.

Етапи формування.

Розвиток адміністративної юстиції в Україні.

Тема 2. Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Україні.

Співвідношення з адміністративним процесом. Процесуально-правава регламентація.

Перспективи розвитку.

Тема 3. Моделі адміністративної юстиції.

види моделей адміністративної юстиції. Ознаки . Українська модель адміністративної юстиції.

Тема 4. Принципи адміністративної юстиції.

Поняття принципів адміністративної юстиції.

Зміст принципів адміністративної юстиції.

Тема 5. Система адміністративних судів.

Поняття адміністративного суду. Система. Склад адміністративного суду.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Поняття та генеза адміністративної юстиції	18	2	2			14	18	2	2			14
Тема 2. Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Україні	18	2	2			14	18					18
Тема 3. Моделі адміністративної юстиції	18	2				16	18					18
Тема 4. Принципи адміністративної юстиції.	18	2	2			14	18					18
Тема 5. Система адміністративних судів.	18	2	2			14	18	2				16
Усього годин	90	10	8			72	90	4	2			84

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин Денна/заочна
1	<i>Поняття та генеза адміністративної юстиції</i>	2/2
2	<i>Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Україні.</i>	2/-
3	<i>Принципи адміністративної юстиції.</i>	2/-
4	<i>Система адміністративних судів.</i>	2/-
	Разом	8/2

5. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість

з/п ТЕМА		Годин Денна/заочна
1	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Ознайомлення з працями видатних українських вчених адміністративістів різних часів Підготовка до семінарського заняття згідно із планом	14/14
2	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Опрацювання рекомендованих нормативно-правових актів з точки зору цінностей на реалізацію яких вони спрямовані. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом	14/18
3	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом.	16/18
4	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом	14/18
5	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом.	14/16
	Разом	72\84

6. Індивідуальні завдання

Під час вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна юстиція» аспірантам можуть надаватись для виконання індивідуальні завдання у формі написання рефератів, підготовки до конференцій тощо. Темі індивідуальних завдань визначаються для кожного аспіранта окремо у разі виникнення необхідності.

Аспіранти, які з поважних причин не були присутніми на лекційних заняттях, отримують індивідуальні завдання за відповідною темою.

7. Методи навчання

Метод навчання – взаємопов'язана діяльність викладача та аспіранта, спрямована на засвоєння системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Аспіранти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" вигляді. Цей метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Репродуктивний метод. Діяльність аспірантів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Для цього використовуються різноманітні вправи, практичні завдання, програмований контроль, різні форми самоконтролю. Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом (який передує репродуктивному).

Разом вони сприяють формуванню знань, навичок і вмінь, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, перенесення, класифікація).

Метод проблемного викладу. Науково-педагогічний працівник до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Студенти стають свідками й співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах і колоквиумах.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу. Аспіранти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри й виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес розв'язання завдання). У цьому методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності.

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції.

Метод моделювання. Моделювання ситуацій - це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємовідносини між учасниками діяльності складаються не природно, а організовані спеціально під керівництвом викладача, тобто штучно.

8. Методи контролю

Контроль результатів вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна юстиція» передбачає здійснення поточного (під час проведення семінарських занять) та підсумкового контролю у формі іспиту.

Поточний контроль здійснюється під час семінарських занять шляхом оцінки письмових завдань виконаних під час підготовки до семінарського заняття. За результатами поточного контролю аспірант може отримати до 10 балів.

Оцінки за результатами експрес-опитування складаються і додаються до оцінки за результатами підсумкового контролю.

Контрольне завдання для екзамену містить два контрольних питання. Кожне з контрольних питань оцінюється максимальною оцінкою у 20 балів. Загальна кількість балів за результатами підсумкового контролю – 40.

Максимальна кількість балів, яку може отримати аспірант за результатами оцінки його роботи складає 100 балів.

У разі виконання індивідуального завдання, до загальної суми балів може бути додано до 10 балів.

8. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен/залік – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:

$\sum 40$ – сума максимальної кількості балів

$\sum 1$ – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.

$\sum 2$ – кількість семінарських занять протягом семестру.

8 – коефіцієнт

Індивідуальне завдання – 10 балів

Контрольна робота – 10 балів.

Поточний контроль						Індивідуальне завдання*	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен /залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	TN					
$\sum 40$						10	10	60	40	100

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів**.

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п'ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;

- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;

- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;

- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;
- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;
- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожен правильну відповідь нараховується один бал.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання	За дворівневою шкалою оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	незараховано

10. Рекомендована література

Основна:

1. Адміністративна юстиція України: проблеми теорія та практика. Настільна книга судді / за загальною редакцією Пасенюка О.М. К.: Істина, 2007. 608с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: у 2-х т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К. : Вид-во «Юрид. думка», 2004. Т. 1. Загальна частина. 2004. 584 с.
3. Адміністративне судочинство : підручник. Вид. 2, перероб. і допов. / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Київ : Істина, 2011. 304 с.

4. Адміністративне судочинство: навчальний посібник / М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, І. Б. Стахура. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
5. Адміністративне право України: підручник / під заг. ред. академіка С. В. Ківалова. О.: Юрид. л-ра., 2003. 892 с.
6. Основи адміністративного судочинства і адміністративного права: навч. посіб. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди, В. І. Шишкіна. К.: Старий світ, 2006. 576 с.

Допоміжна:

1. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О.М. Нечитайла. К.: ВАПЕ, 2015. 288 с.
2. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Видавничий Дім „Ін-Юре”, 2002. 668 с.
3. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Факт, 2003.
4. Демократичні засади державного управління та адміністративне право: монографія / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Видавництво «Юридична думка», 2010. 496 с.
5. Ківалов С. В. Адміністративне процесуальне право: предмет, джерела, правовідносини. *Наук. пр. Одес. нац. юрид. акад.* 2005. № 4. С. 3 – 9.
6. Колпаков В.К. Теорія і практика адміністративного судочинства: монографія. Чернівці: Місто, 2011. 384 с.
7. Осадчий А. Ю. Організаційно-правове забезпечення оскарження громадянами незаконних дій органів виконавчої влади в судах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Х., 2003. 19 с.
8. Педько Ю. Адміністративна юстиція і адміністративна юрисдикція. *Право України.* 2001. № 10. С. 72–75.
9. Педько Ю. С. Становлення та правове регулювання адміністративної юстиції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. К., 2003. 17 с.
10. Писаренко Н. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст): монографія. Харків, 2019. 449 с.
11. Решота В. В. Англосаксонська модель адміністративної юстиції. Львів: Сполом, 2020. 180 с.
12. Риков В. Д. Деякі питання створення адміністративної юстиції в Україні. *Правова держава.* 1999. Вип. 9. С. 171–175.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – <http://portal.rada.gov.ua/>
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. – <http://www.president.gov.ua/>
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційний веб-портал органів судової влади України. – <http://court.gov.ua/>
5. Офіційний веб-сайт Верховного Суду. – <http://www.scourt.gov.ua/>